Christen Unie Rotterdam

MEER DAN STEEN EN HOUT ALLEEN

NAAR EEN KERKENVISIE 2.0

INITIATIEFNOTITIE - CHRISTENUNIE ROTTERDAM

TJALLING VONK - OKTOBER 2024

Voorwoord

'Hoe kan je nu een nieuw stuk Rotterdam bouwen zonder kerk of moskee?'

Rotterdam is de stad van ongekende diversiteit. De stad van honderden kleuren en geuren, geloven en culturen. De stad waar iedereen tot een minderheid behoort, en we al die minderheden ruimte geven om tot bloei te komen. Want alleen dan bloeit de stad ook als geheel. Alleen dan bloeit Rotterdam.

Op 23 september 2023 besprak de gemeenteraad een ambitieus ontwikkelplan voor een nieuw stuk Rotterdam: de omgevingsvisie voor de Oostflank voorziet in, onder meer, 30.000 nieuwe woningen en een nieuwe oeververbinding voorzien van openbaar vervoer. Maar Rotterdams veelkleurigheid ten spijt, had dit plan geen oog voor kerken, moskeeën en andere religieuze en maatschappelijke organisaties. Dat kan niet juist zijn. In de woorden van Tjalling Vonk, fractievoorzitter van de ChristenUnie in Rotterdam: 'Hoe kan je nu een nieuw stuk Rotterdam bouwen zonder kerk of moskee?'

Met een motie getiteld 'Ruimte voor religie en maatschappelijke organisaties op de Oostflank' schaarde een ruime raadsmeerderheid zich achter deze vraag van de ChristenUnie. Gezamenlijk verzochten de partijen 50PLUS, CDA, ChristenUnie, D66, DENK, Forum voor Democratie, GroenLinks, Leefbaar Rotterdam, PvdA, SP, Volt, VVD en BIJ1 het college om bij de verdere uitwerking van de ontwikkeling van de Oostflank expliciet ruimte te reserveren voor, en rekening te houden met, de vestiging van religieuze en maatschappelijke organisaties. Andere wereldsteden zijn Rotterdam al voorgegaan in vergelijkbare initiatieven en vormden een belangrijke inspiratiebron voor de motie. Zo besloot Wenen tot een heuse 'Campus der Religionen', waar verschillende geloofsgroepen een eigen plek kregen in een nieuwe wijk.

Hoe nu verder? In haar reactie op de motie stelde het Rotterdamse college zich constructief op. Ze staat open voor initiatieven van religieuze en maatschappelijke organisaties in de verdere uitwerking van de plannen voor de Oostflank. Tegelijkertijd ziet ze het niet als haar taak om proactief op zoek te gaan naar deze organisaties.

Daarom heeft de fractie van de ChristenUnie Rotterdam in het afgelopen jaar tal van verkennende gesprekken over huisvestingsvraagstukken gevoerd met leiders van kerken en andere christelijke organisaties. Als christelijke partij is de ChristenUnie namelijk goed gepositioneerd om juist hun verhalen te verzamelen en ze te vertalen van de straat naar de raad. Het ligt bovendien in de lijn der verwachting dat de verhalen van christelijke organisaties zicht geven op de ervaringen en behoeften van een veel breder spectrum aan religieuze en maatschappelijke organisaties.

Want wat is er nodig om kerken en andere religieuze en maatschappelijke organisaties zelf initiatief te laten nemen in de ontwikkeling van een nieuw stuk stad? Uit de gevoerde gesprekken drong zich één centrale conclusie op: er is veel te verbeteren in de relatie tussen hen en de gemeente. Niet alleen qua contact en communicatie, maar zeker ook in het tijdig en goed bij elkaar brengen van vraag en aanbod voor wat betreft nieuwe locaties voor religieuze en maatschappelijke organisaties.

Met de initiatiefnotitie 'Meer dan steen en hout alleen' brengt de ChristenUnie de verhalen en ervaringen van kerken en andere christelijke organisaties in Rotterdam naar de gemeenteraad. De notitie formuleert op basis van deze specifieke verhalen en ervaringen een aantal concrete voorstellen tot verbetering voor álle religieuze en maatschappelijke organisaties, niet in het minst met het oog op het ontwikkelplan voor de Oostflank van Rotterdam. Rotterdam kent al een Kerkenvisie, die draait om bestaande religieuze gebouwen. De notitie legt met verhalen en voorstellen de basis voor een belangrijke volgende stap: een visie op nieuwe religieuze en maatschappelijke gebouwen. Het is tijd voor een Kerkenvisie 2.0.

Tjalling Vonk
Gerben van Dijk
Thom van Dam

Kerken in Rotterdam anno 2024

'Tel je zegeningen'
Kerken en andere religieuze organisaties leveren op tal van andere manieren een niet te onderschatten bijdrage aan de Rotterdamse samenleving. Het rapport Omvang en karakter van de maatschappelijke activiteiten van levensbeschouwelijke organisaties in Rotterdam, onder beleidsmakers beter bekend als 'Tel je zegeningen 2.0', onderzocht deze impact van levensbeschouwelijke en religieuze organisaties in Rotterdam, en becijferde dat de inzet van kerken de Rotterdamse samenleving jaarlijks tussen de 330 en 365 miljoen euro bespaart.

Een prachtige illustratie van deze concrete impact is Stichting Open Arms. Deze stichting, opgezet vanuit Rotterdamse kerken, zet zich in voor de bewoners van de wijk Lageland en is daar al 15 jaar actief. Henk den Breejen, medewerker bij Open Arms, vertelt: 'Een mooi voorbeeld van hoe we bezig zijn in de wijk, zijn de mannenochtenden die we zijn gestart. We proberen daarmee niet alleen het pand op te knappen waar we zelf in zitten, maar ook mensen in de buurt te helpen die dat nodig hebben. Zo hebben we laatst een oude mevrouw geholpen met verhuizen. Op deze manier doen we iets terug voor de buurt en zijn de mannen weer een ochtend nuttig bezig geweest!'

Weinig vertrouwen in de overheid, wel in de kerk
Veel kerkelijke activiteit ten dienste van de Rotterdamse samenleving gebeurt in de directe omgeving van kerken. Dit was onder andere het geval voor de christelijke Dominicaanse gemeenschap in Charlois. Kinderen speelden op straat terwijl hun, vaak alleenstaande, moeders in het café ernaast zich bedronken met hun inkomsten uit prostitutie. De gemeenschap startte daarom een kinderclub. Bovendien boden ze zo'n dertig vrouwen concrete financiële steun. Dit had niet alleen een positieve impact op de moeders, maar ook op hun kinderen en anderen in hun omgeving. Kerken zijn soms klein, maar dankzij hun nabijheid en toegankelijkheid kan hun impact levens veranderend zijn – juist nu, nu veel Rotterdammers de overheid wantrouwen vanwege kwesties als de toeslagenaffaire, kunnen ze zich veilig weten binnen een gemeenschap van gelijkgestemden.

De stad verandert, en de kerk verandert mee
Het verhaal van Stichting Open Arms staat symbool voor een veranderend Rotterdam, en voor veranderende kerken die in deze wereldstad gevestigd zijn. Zo blijkt uit onderzoek dat 1 op de 3 Rotterdammers zich weleens alleen voelt, een trend die zou kunnen worden verergerd met de absolute en relatieve toename in eenpersoonshuishoudens die naar verwachting in de komende decennia zal doorzetten. Steeds vaker dringt zich de vraag op: waar ontmoeten we elkaar nog?

Ook de kerken in Rotterdam zijn aan verandering onderhevig. In het verleden waren kerken bijvoorbeeld voornamelijk op zondag geopend, voor één of meer kerkdiensten. Gedurende de rest van de week bleven de deuren gesloten, met uitzondering voor enkele vergaderingen, een koor of jeugdclubs in een bijzaaltje van het kerkgebouw. Kerken concentreerden zich hoofdzakelijk op de eigen spirituele activiteiten.

Fotograaf: Otto Snoeck, copyright: SKIN-Rotterdam

Afgaand op de gesprekken met leiders van kerken en andere christelijke organisaties, gaan vandaag de dag steeds minder kerken uitsluitend in dit traditionele spoor. De functie van christelijke gemeenschappen en hun gebouwen verbreedt in toenemende mate naar eigentijdse ontmoetingsplekken waar een breed scala aan activiteiten plaatsvindt. Een merkbaar gevolg van deze verbreding, is dat een steeds breder publiek de kerk weet te vinden. Buurtbewoners kunnen in tal van kerkgebouwen terecht voor diverse activiteiten zoals culturele evenementen, sociale initiatieven, maatschappelijke activiteiten, educatieve workshops en nog veel meer.

Zoals de bekende columnist Rosanne Hertzberger schreef in 2022: "In Rotterdam is de kerk dé kracht tegen gentrificatie. De kerk mengt de noordelijke en zuidelijke stadsdelen, zwart met wit, is fris behoudend en principieel." Op vernieuwende manieren zijn kerken zo met hun gebouwen zo, voor het eerst of opnieuw, belangrijke steunpilaren voor hechte lokale gemeenschappen. Het zijn rustpunten in de stad. Ze bieden de Rotterdammer een plek van bezinning en ontmoeting. En het zijn vaak juist deze kerkgebouwen waar buurtgenoten elkaar vinden, elkaar ontmoeten en elkaar ondersteunen. Zo dragen deze eigentijdse kerken als (t)huizen voor de buurt in belangrijke mate bij aan sociale cohesie, aan de bloei van de buurt en aan de bloei van Rotterdam.
Waar ontmoeten we elkaar nog? In de kerk.

Goed nieuws: de kerk groeit!
In het licht van de onschatbare waarde van kerken voor de Rotterdamse samenleving, is het goed nieuws dat kerken in Rotterdam groeien.

Hoewel traditionelere kerken nog altijd veel kerkverlating kennen, vertellen migrantenkerken en pinkstergemeenten juist vaak dat hun ledentallen toeneemt. In 2019 rapporteerde CVandaag het geschatte aantal niet-westerse Christenen op 100.000. Blijkens onderzoek van SKIN uit 2020 telt Rotterdam inmiddels maar liefst 200 migrantenkerken, variërend van 30 tot 3000 leden.

Dat is goed nieuws. Maar voor hun activiteiten hebben al die gelovigen wel huisvesting nodig. De aanwezigheid van een kerk is echter niet langer vanzelfsprekend – zeker niet binnen nieuwe stadsontwikkeling. Niels de Jong, predikant van de bekende Noorderlicht-gemeente gevestigd in de Prinsekerk, schetst de ontwikkeling van de vestiging van kerken door de jaren heen: 'Vroeger bouwde men een kerk en daaromheen ontstonden het dorp, de wijk of het stadscentrum. Later werden eerst de wijken gebouwd en kwam er aan de rand een kerk. Tegenwoordig bouwen we de meeste wijken zonder kerk.' De plannen voor de stadsontwikkeling op de Rotterdamse Oostflank bevestigen zijn analyse.

Slecht nieuws: hoe vinden kerken onderdak?
Uit de gesprekken met kerken blijkt dat er weinig contact is met de gemeente over huisvesting. Kerken vinden de weg naar het cluster Maatschappelijk ontwikkeling, waar er samen met de gemeente wordt gewerkt aan verschillende maatschappelijke thema's. Tegelijkertijd blijkt de deur naar Stadsontwikkeling voor hen moeilijk te openen. Omgekeerd lijkt het cluster Stadsontwikkeling kerken onvoldoende als potentiële ontwikkelpartner op de radar te hebben. Behoeften van kerken worden niet proactief door de gemeente gepeild.

Een treffend voorbeeld is de zoektocht van Mozaïek 010. Eerder kerkte deze gemeenschap in Club Blue. Sinds ze deze locatie hebben moeten verlaten, zijn ze uitgeweken naar een sportzaal in Schenkel (Capelle a/d IJssel), waar 's ochtends lofliederen worden gezongen en twee uur later een basketbal door de zaal vliegt. Maar ook daar barst deze kerk uit haar voegen: de kerk heeft zichzelf moeten opsplitsen om iedereen een plek in een van de diensten te kunnen bieden. Al die tijd is deze kerk op zoek naar een nieuwe plek waar ze van waarde kunnen zijn voor elkaar en voor de buurt: een centrale locatie met genoeg ruimte voor 1500 mensen en extra projecten voor de wijk. In hun zoektocht naar samenwerking met de gemeente kwamen ze terecht bij de wethouder Welzijn en samenleven. Het verkeerde adres voor hun vragen, dus.

Als gevolg van dit gebrek aan goede samenwerking, maar ook van concrete maatregelen zoals het uitsluiten van kerken voor wat betreft gebruik van Huizen van de wijk, zwerft een deel van de Rotterdamse kerken door de stad, van plek naar plek. Voor veel kerken is het geen optie om reeds bestaande leegstaande kerkgebouwen te betrekken, omdat deze niet geschikt zijn voor hun eigentijdse vormen van kerkzijn. De vele omzwervingen zijn voor het vasthouden van leden niet bevorderlijk, zo leert de ervaring: verlies van dertig tot vijftig procent van de leden bij een verhuizing is niet ongebruikelijk. En het zijn vaak juist de meest kwetsbare leden die bij een verhuizing het contact met de gemeenschap, en daarin met de Rotterdamse samenleving, dreigen te verliezen.

Zo zijn er kerken die in de afgelopen 10 jaar al meer dan 5 keer van locatie wisselden. De nood onder kerken is hoog, en hierin zijn zij kwetsbaar voor financiële uitbuiting door commerciële vastgoedeigenaren.

Geen huisvesting, geen impact
De christelijke Antilliaanse gemeenschap heeft op dit moment een prachtige locatie in de wijk. Op deze plek maken ze zich sterk voor de allerzwaksten in hun buurt. Ze gaan bijvoorbeeld regelmatig bij buurtbewoners langs voor huisbezoeken en gezondheidschecks. Ze helpen ook met armoedebestrijding en schuldhulpverlening. Maar door de hoge huurrekeningen moeten ze de locatie helaas verlaten. Wanneer ze deze plek kwijtraken, verliest deze kerk het opgebouwde netwerk en stokt hun hulp aan de mensen in de buurt.

Veelkleurige kerken in een veelkleurige stad
Kerken zijn in al hun veelkleurigheid van onschatbare waarde voor Rotterdam. En juist die diversiteit leidt tot heel uiteenlopende huisvestingsvraagstukken.

De ene kerk is de andere niet
Gesprekken met Harm van Schie, coördinator huisvesting van SKIN Rotterdam, bevestigen dat migrantenkerken vaak om andere huisvesting en faciliteiten vragen dan meer traditionele kerken. Een mooi voorbeeld van hoe migrantenkerken gezamenlijk huisvesting kunnen vinden, is het Amsterdamse House of Charity. Een deel van het gebouw wordt door een flink aantal migrantenkerken gebruikt. Andere ruimtes herbergen maatschappelijke organisaties. Dit gezamenlijke gebruik van ruimte bevordert niet alleen de samenwerking tussen verschillende gemeenschappen, maar biedt ook een centrale plek voor zowel religieuze als maatschappelijke activiteiten.

Sommige kerken hebben vooral behoefte aan een locatie op zondag, andere kerken transformeren tot netwerken, en weer andere willen nauw samenwerken met maatschappelijke en commerciële partners in de stad. De oplossingen voor hun huisvestingsvraagstukken zullen net zo divers blijken. Dit wordt bevestigd door voorbeelden van kerken die, soms op onverwachte wijze, de huisvestingspuzzel wél hebben weten te leggen, vaak in nauwe samenwerking met de lokale gemeente.

Hart van Vathorst: multifunctioneel gebruik
Vathorst is een relatief nieuwe wijk in Amersfoort waar ze een heel eigen draai gaven aan de huisvesting van de kerk. De kerk concurreert hier niet met maatschappelijke organisaties om vastgoed en netwerk, maar werkt juist met hen samen. De kerk is gehuisvest in hetzelfde gebouw als twee zorginstellingen, een kinderdagverblijf, een kapper, de praktijk van een verloskundige en een restaurant dat bijdraagt aan dagbesteding van jongeren met een sociale beperking. Het resultaat is een dynamisch, multifunctioneel gebouw waarin religieuze, maatschappelijke en commerciële aspecten elkaar versterken. In het hart van de wijk is de kerk zo een belangrijke plek van samenwerking en ontmoeting, waar iedereen zich welkom voelt.

Blend Bloemhof: onderdeel van lint van ontmoetingsplekken
Midden in de wijk Bloemhof bevindt zich een gezellig café waar je kunt genieten van een goede kop koffie, waar je kunt bijpraten met een vriend of vriendin of een bruikbare ruimte kunt huren voor een vergadering op locatie. Tegelijkertijd is Blend Bloemhof veel meer dan dat. Zo bieden ze gratis koffie aan mensen die financieel krap zitten, koffie die al door andere bezoekers is betaald. Ze voorzien in samenwerking met de Voedselbank in tweedehands kleding en een knipbeurt. En op zondagochtend organiseren ze een zangdienst. Zo geeft Blend Bloemhof als vernieuwende vorm van kerkzijn een enorme impuls aan de buurt, gedragen door gepassioneerde ondernemers die sociaal rendement belangrijker vinden dan grote winst. Rotterdam kent met plekken als Blend Bloemhof, de Torentuin, Open Arms, maar ook nog niet genoemde plekken als, 24/7 prayer en diaconie Crooswijk zelfs een heus lint van dit soort waardevolle ontmoetingsplekken.

De Basiliek in Veenendaal: een commerciële aanpak
De Basiliek in Veenendaal is de thuisbasis van Mozaïek 0318. Deze basiliek bevindt zich aan de rand van Veenendaal, op een bedrijventerrein. Een bedrijfspand is daar getransformeerd tot kerkzaal met rondom veel parkeergelegenheid. Voor een kerk die op zondag veel mensen trekt vanuit de omliggende regio, is de Basiliek een ideale locatie. Doordeweeks wordt het gebouw bovendien gebruikt als aantrekkelijke evenementenhal, waar concerten en conferenties worden gehouden. Op deze manier wordt de ruimte optimaal benut en blijft de kerk financieel vitaal. De Basiliek laat zien dat ook op bedrijventerreinen ruimte is voor gebouwen met een religieuze of maatschappelijke functie – een les die van belang kan blijken voor tal van Rotterdamse (internationale) geloofsgemeenschappen die vooral op zondag een plek zoeken om diensten te houden. Kantoren of ruimtes die uitsluitend doordeweeks gebruikt worden, kunnen soelaas bieden.

Let's talk about money
Er is een groot huisvestingsvraagstuk voor kerken, in oude én nieuwe wijken. Gelukkig zijn er best practices waarvan geleerd kan worden. De hierboven geschetste voorbeelden laten zien hoe goed overleg en creatieve samenwerking bij kan dragen aan oplossingen van het huisvestingsvraagstuk.
Tegelijkertijd is huisvesting niet alleen een kwestie van plek, maar ook van geld. Met name kleine migrantenkerken zijn vaak niet goed in staat om zelf een bruikbare locatie te bekostigen, waardoor hun maatschappelijke waarde zo verloren dreigt te gaan.
Maar ook hier is het goed om oog te houden voor de enorme diversiteit aan kerken en situaties. Andere kerken zijn namelijk prima in staat om eigen huisvesting te realiseren. Dan moeten ze echter wel tijdig kunnen aanschuiven aan de ambtelijke tekentafel. Wanneer Rotterdam de waarde van kerken erkent en hun vestiging serieus neemt, verdienen ze prioriteit als schaarse ruimte moet worden verdeeld. In de woorden van de al eerder aangehaalde Henk den Breejen: 'Verkoop als gemeente aan een goed verhaal in plaats van aan een goede bankrekening!'

Naar een Kerkenvisie 2.0

Naar een Kerkenvisie 2.0

De verhalen van kerken die in het voorafgaande van deze initiatiefnotitie bijeengebracht zijn, onderstrepen enerzijds het belang van kerken, maar ook de praktische uitdagingen die er voor zulke gemeenschappen zijn om hun meerwaarde voor Rotterdam te realiseren. Wat hun praktische uitdagingen betreft, staan deze verhalen ongetwijfeld symbool voor een breder spectrum aan religieuze en maatschappelijke organisaties. Gelukkig kan de gemeente, in dienst van de samenleving, voor al deze organisaties en hun huisvestingsvraagstukken echt een verschil maken.

Op 9 november 2023 hebben ChristenUnie en DENK bijvoorbeeld een motie ingediend over het parkeren bij religieuze gebouwen, getiteld 'Parkeren voor religieuze instellingen'. Deze motie is aangenomen, met als gevolg dat in 2024 een korting van 75% wordt ingesteld voor religieuze instellingen, en in 2025 een korting van 50%, met een maximum van 8 parkeervergunningen per organisatie. Dit maakt voor religieuze en maatschappelijke organisaties een wezenlijk verschil, en het loont de stad om dit soort regelingen voort te zetten. Ook andere regelingen zijn het overwegen waard, zoals ruimte voor bezoekers van religieuze en maatschappelijke organisaties om op zondag tegen gereduceerd tarief gebruik te maken van P&R's.

Tegelijkertijd maakt deze notitie duidelijk dat religieuze en maatschappelijke organisaties in het bijzonder op het vlak van huisvesting meer – en betere – samenwerking met de gemeente nodig hebben. De overheid heeft immers een grondwettelijk taak voor wat betreft het waarborgen van de vrijheid van religie. Als het goed is, vertaalt dit zich ook in ruimtelijk beleid. Het is belangrijk dat de maatregelen uit de huidige Kerkenvisie voor bestaande gebouwen worden voortgezet. Maar onze verkenning biedt aanknopingspunten om verder te denken dan bestaande gebouwen alleen. Er is grote behoefte aan een Kerkenvisie 2.0. In termen van die eerste Rotterdamse Kerkenvisie: er is duidelijk behoefte aan een gebedshuizencoördinator met een breder mandaat dan alleen bestaande gebouwen.

De 'evaluatie van de bestaande kerkenvisie' bevestigt dat de gebedshuizenloods veel vragen krijgt die te maken hebben met ruimtezoekende organisaties. 'De schaarste van maatschappelijke ruimte vraagt om creatieve oplossingen', zo is in de evaluatie te lezen. Ook Paul van der Laar, bijzonder hoogleraar stadsgeschiedenis Erasmus Universiteit Rotterdam, verwoorde al in de eerste Rotterdamse Kerkenvisie haarscherp de uiteindelijke noodzaak van zo'n volgende stap:

> "Rotterdammers hebben na de ontzuiling leren leven met een publieke ruimte waarin kerk en staat gescheiden zijn. Maar zelfs in het rationele, zakelijke Rotterdam is religie nooit verdwenen. In de wereldhavenstad komen er van oudsher ook nieuwe gelovigen bij, die hun aanspraak doen op een plek in de publieke ruimte. Met nieuwe toevoegingen aan het silhouet van de stad tot gevolg."

Met een Kerkenvisie 2.0 in de hand en met oog voor de enorme diversiteit aan religieuze en maatschappelijke organisaties en hun huisvestingsvraagstukken, borgt het stadsbestuur dat ook nieuwe wijken en ontwikkelingen meer zijn dan steen en hout alleen, en dat religieuze en maatschappelijke organisaties ook op nieuwe plekken hun meerwaarde kunnen toevoegen aan de Rotterdamse samenleving. Het slot van deze notitie doet daarom zeven concrete voorstellen als eerste aanzet voor een Rotterdamse Kerkenvisie 2.0.

De eerste vier voorstellen hebben betrekking op huisvestingsvraagstukken van religieuze en maatschappelijke organisaties in het algemeen.

1. Bevorder laagdrempelige ontmoetingsplekken in oude en nieuwe wijken

Rotterdam heeft laagdrempelige ontmoetingsplekken nodig, op centrale locaties in buurten en wijken. Betrek religieuze en maatschappelijke organisaties bij de invulling van deze plekken. Zo profiteert de stad van hun lokale netwerken, toegankelijkheid en de ruime ervaring en expertise die zij op dit vlak hebben opgebouwd.

2. Inventariseer huisvestingsvragen van religieuze en maatschappelijk organisaties
Het ontbreekt aan helder zicht op de huisvestingsbehoefte van religieuze en maatschappelijke organisaties. Inventariseer deze met oog voor diversiteit en creatieve oplossingen, zoals:

- Kansen voor een gemeenschappelijk plek waar meerdere organisaties hun plek vinden, naar voorbeeld van bijvoorbeeld de 'Campus der Religionen' in Wenen, het 'Charity House' in Amsterdam en Hart van Vathorst in Amersfoort;
- Decentrale huisvesting middels huur van bedrijfs- of kantoorruimte voor organisaties met een regiofunctie en bijbehorende grote parkeerbehoefte.

3. Betrek de gebedshuizenloods bij nieuwe ontwikkelingen
Met helder zicht op de diverse huisvestingsbehoefte, kan de gebedshuizenloods helpen om vraag en aanbod bij elkaar te brengen, ook bij nieuwe ontwikkelingen zoals de Oostflank. Diverse religieuze en maatschappelijke organisaties zijn immers financieel draagkrachtig genoeg, of hebben toegang tot impactfinanciering, om zelf of in gezamenlijkheid met andere organisaties en/of partners een ontwikkeling te financieren.

4. Vergroot de beschikbaarheid van ruimte tegen maatschappelijk tarief
Als de vraag van religieuze en maatschappelijk organisaties helder is, zal ook in voldoende aanbod van huisvesting moeten worden voorzien. Zorg voor voldoende beschikbare grond en/of gebouwen tegen een maatschappelijk tarief. Maak waar nodig afspraken met ontwikkelende partijen over de realisatie van passende voorzieningen voor religieuze en maatschappelijke organisaties. Benut hiervoor de ruimte in het grondbeleid maximaal.

De volgende twee voorstellen hebben in het bijzonder betrekking op de huisvesting van specifiek kerken en andere religieuze groepen.

5. Plan ruimte voor specifiek kerken en andere religieuze groepen
In nieuwe ontwikkelingen moet tijdig in de planning rekening worden gehouden met de aanwezigheid van kerken en andere religieuze groepen. In het Rotterdam van vandaag zijn naar schatting zo'n 250-300 verschillende religieuze organisaties actief op een totaal van ruim 600.000 inwoners. Als, bij wijze van voorbeeld, op de Oostflank op termijn 30.000 woningen worden toegevoegd en de stad groeit met tenminste 60.000 inwoners, dan dient de ruimtelijke planning uit te gaan van tenminste 25 tot 30 nieuwe plekken voor kerken en andere religieuze groepen. Dit dient zorgvuldig te worden afgestemd op de bredere behoefte aan maatschappelijk vastgoed.

6. Geef kerken en andere religieuze groepen een plek in de vuistregels voor maatschappelijk vastgoed
Mensen ontmoeten elkaar laagdrempelig in de kerk en zo zijn deze plekken van onschatbare waarde voor Rotterdam. Door kerken en andere religieuze groepen echter volledig samen te nemen met maatschappelijk organisaties in het algemeen, blijft er een risico dat zij ondanks alle voorgaande voorstellen achter het net vissen in de zoektocht naar ruimte. Daarom moeten kerken en andere religieuze groepen een eigen plek krijgen in de Referentiewaarden voor maatschappelijk vastgoed.

Tenslotte heeft het laatste voorstel betrekking op de parkeerbehoefte van kerken en andere religieuze groepen, die niet los gezien kan worden van hun huisvestingsvraag en de positieve impact die zij hebben op Rotterdam.

7. Behoud vrijwilligerstarief parkeren voor religieuze instellingen
In uitvoer van de eerdergenoemde motie 'Parkeren voor religieuze instellingen' kunnen de vrijwilligers van kerken en andere religieuze groepen met korting parkeren. Deze korting is echter van tijdelijke aard. Gezien de enorme positieve impact van kerken en andere religieuze groepen op onze stad is het belangrijk om deze regeling te handhaven en tegelijkertijd na te denken over flankerend beleid, bijvoorbeeld door slimme inzet van P&R's.

Slotwoord

Deze initiatiefnotitie presenteert een zevental voorstellen voor een Rotterdam, waar religieuze en maatschappelijke organisaties op oude én nieuwe plekken van waarde blijven. Het zijn voorstellen voor een tijd waarin de politiek grote ambities heeft: een miljoen woningen erbij. Voor een tijd waarin tegelijkertijd duizenden kerken noodgedwongen de deuren sluiten. Voor een tijd waarin bovendien de samenleving meer dan ooit zoekt naar nieuwe plekken van geloof en ontmoeting, tussen al die woningen in.

Als zodanig agendeert deze initiatiefnotitie een thematiek die veel breder speelt dan Rotterdam alleen. Onder de vlag van de Vereniging voor Nederlandse Gemeenten (VNG) zijn veel gemeenten bezig met kerkenvisies en de toekomst van bestaande kerkgebouwen. Misschien is het wel tijd om ook landelijk de blik te verruimen: om niet alleen na te denken over herbestemming van leegstaande kerkgebouwen, maar ook over nieuwe plekken voor religieuze en maatschappelijke organisaties, midden in de samenleving.

Het zou Rotterdam sieren om hierin het voortouw te nemen, als wereldstad van honderden kleuren en geuren, geloven en culturen. De stad waar iedereen tot een minderheid behoort, en we al die minderheden ruimte geven om tot bloei te komen. Want alleen dan bloeit de stad ook als geheel. Alleen dan bloeit Rotterdam.